

LIBOR VYKOUPIĽ

## AMERICKÁ REVOLUCE V PRACÍCH NEJSTARŠÍ GENERACE AMERICKÝCH HISTORIKŮ

Amerikanistika, jako vědní obor velmi mladá, má v současné době dvě významná světová centra — Spojené státy a Sovětský svaz. Produkce obou je, ačkoliv je to paradoxní, v Československu téměř stejně neznáma. Přitom informační exploze zasáhla i tuto oblast a jen v roce 1971 vyšlo v SSSR na 50 knih o americké problematice. Helena Polreichová, která se téměř jako jediná systematicky zabývá sovětskou amerikanistikou, uvádí na stránkách ČsČH i další údaje<sup>1</sup> které v konfrontaci s naší neznalostí vyhlížejí ještě impozantněji.

Cílem našeho drobného příspěvku je seznámit čtenáře s počátky americké historické produkce věnované americké revoluci. Ke splnění tohoto úkolu jsme použili nejen originálních prací (u nás dostupných jen ve velmi omezené míře), ale i jejich překladů a sovětské historiografické literatury. Ta věnovala problematice americké revoluce a války, za nezávislost nemalou pozornost, ať již to bylo v pracích zakladatele sovětské amerikanistiky A. V. Jefimova<sup>2</sup> nebo ve studiích jeho žáků a následovníků N. N. Bolchovitina, A. A. Fursenka, A. M. Karimského či G. N. Sevost'janova (abychom jmenovali alespoň některé)<sup>3</sup>. Problematikou americké historiografie se zabývá rovněž celá řada specialistů, z nichž jmenujme za všechny I. A. Běljavskou, I. P. Dement'jeva, N. M. Goľdberga, P. B. Umanského a A. I. Utkina<sup>4</sup>. Jejich práce se však nejen nedočkaly českého překladu, ale někdy ani nejskromnější recenze a jsou proto u nás prakticky neznámé. Naš příspěvek proto nepředkládá jen přehled počátků americké historiografie, ale současně se pokouší přiblížit i výsledky největšího sovětského bádání v tomto oboru.

U pramenů americké historiografie války za nezávislost stáli její bezprostřední účastníci, ideologové a političtí představitelé, významní američtí osvícenci — B. Franklin, T. Paine, T. Jefferson.<sup>5</sup> Žádný z nich nebyl autorem nějaké speciální studie z dějin této války, ale v řadě prací obecně politického či filozofického charakteru, v denících a v korespondenci se dotýkali nejrůznějších stránek revolučního procesu a vyjadřovali svoje názory na jeho příčiny a význam. Jejich poznámky jsou cenné především pro hlubokou znalost ekonomické situace kolonií, pro znalost politických vztahů metropole a kolonií i pro znalost nálad a potřeb jednotlivých sociálních skupin v koloniích. Jejich přístup odrážel revolučně demokratické nálady odpůrců koloniálního systému,

i když pochopitelně nebyl prost prvků buržoazní omezenosti a metodologické nedokonalosti, plynoucí z idealistického pohledu na historický proces. „Američtí osvícenci využili právních teorií k formulování konkrétních potřeb povstávších kolonií“<sup>6</sup>.

První práce amerických historiků, věnované válce za nezávislost se objevují brzy po jejím skončení. V posledním desetiletí 18. stol. a v první čtvrtině 19. stol. jejich počet prudce vzrůstá. Jejich vědecká úroveň byla pochopitelně poplatná době. Citelně byla pocífována absence střediska, které by se zabývalo shromažďováním, tříděním a publikací dokumentů sledovaného období. Proto byla v r. 1791 z iniciativy J. Belknapa vytvořena Historická společnost státu Massachusetts (Massachusetts Historical Society), která hned v příštím roce vydala 1. díl „Sbírek“ historických materiálů.<sup>7</sup> Působnost této společnosti byla omezena na jeden stát a tak postupně vznikaly analogické společnosti v Connecticutu, New Yorku a v dalších státech. Centrální orgán ale chyběl až do roku 1800, kdy byla založena knihovna Kongresu, která od r. 1829 začala shromažďovat všechny materiály z dějin USA. Jejich publikování bylo ale i nadále spojeno s řadou obtíží; např. státní dokumenty, a to především protokoly Kontinentálního kongresu, byly historikům zpřístupněny až po dlouhé době. Jako hlavní pramen sloužil tedy sborník anglických dokumentů „Annual Register“, ve kterém byly obsaženy materiály vojenského i politického charakteru a parlamentní výnosy. Všechny však nesly pečeť autorství, neboť byly psány z pozice anglických whigů. Dalším dobovým „sborníkem dokumentů“ byl „The American Gazer“, který vydal v r. 1797 J. Morse a do kterého shromáždil výběr ze sedmi tisíc novinových článků z období revoluce.

Co se týče interpretace hlavních rysů války za nezávislost, měl na ni velký vliv boj mezi „loyalisty“ a „patrioty“, politické spory mezi „federalisty“ a „antifederalisty“<sup>8</sup> a v neposlední řadě i zesílení třídního boje po ukončení války, které vyústilo v takové akce, jako bylo Shaysovo povstání 1786/87.

Jedním z prvních autorů prací z dějin americké revoluce byl David Ramsay (1749—1815), původním povoláním lékař, poslanec Kontinentálního kongresu, senátor a historik.<sup>9</sup> Z jeho obsáhlého díla vyvolává zájem především interpretace základních problémů revoluce: příčiny, úkoly, význam, role lidových mas. Co se týká faktografie, autor čerpal, jak bylo bezpečně zjištěno pozdějšími badateli,<sup>10</sup> z Annual Register, aniž by citoval či něco pozměnil. Při hledání příčin revoluce dospěl Ramsay až k puritánské teologii, k tradici odporování tyranii, která „není v souladu s přírodou, rozumem a božím zjevením“.<sup>11</sup> Tato tradice podle něj vytvořila u osadníků povědomí jejich práv. Série opatření parlamentu v daňové sféře tento pocit práva na majetek narušila a tak smetla „přehradu . . . proti despotické vládě“.<sup>12</sup> Tuto krizi kolem zákona o kolkovním a dalších opatření ze strany parlamentu a anglické vlády Ramsay pocíťuje jako konstituční, nikoliv hospodářský spor. V této době se projevuje princip „no taxation without representation“ a jeho dosažení se zdá být nemožné bez občanské války. Revoluce byla tedy přirozeným, ale nikoliv bezpodmínečným výsledkem srážky dvou tendencí: britské, směřující k zachování impéria, a koloniální, mající za cíl samosprávnost. Základním úkolem americké revoluce bylo podle Ramsaye dosažení svobody. V podstatě těchto snah pak stálo přirozené právo člověka.<sup>13</sup> Autor, i když s výhradami a také několika protimluvy, uznává i roli lidových mas v boji za americkou nezávislost — neaktivnějšími ve vedení revoluce byli nikoliv nejbohatší, ale „tvořiví

a pracovití lidé“.<sup>14</sup> Ramsay podtrhuje význam revoluce jak pro rozvoj bývalé anglické kolonie („revoluce zachránila kolonie“), tak i pro ostatní svět („dala příklad k následování“).<sup>15</sup>

Ramsayovy názory na revoluci jsou typické pro příslušníka revolučního tábora. Při vši nevědeckosti jednotlivých náhledů i celkové koncepce, třídní omezenosti a někdy i naivity některých závěrů je jeho dílo prodchnuto vírou ve spravedlnost a oprávněnost osvobozeneckých ideí. Jako federalista postavil svoje pojetí celé problematiky tak, jako by všechny události nutně šly k logickému završení celého období, k přijetí ústavy, která se mu jeví jako prostředek k upevnění a uskutečnění ideálů a principů svobody, obsažených v Prohlášení nezávislosti.<sup>16</sup>

Ze skupiny federalisticky orientovaných historiků, kteří si vzali za cíl vypsatí dějin Ameriky do konce 18. stol., se sluší jmenovat ještě A. Holmese a T. Pitkina. Abiel Holmes (1763—1837) byl unitářský duchovní, rodák z Connecticutu. Po r. 1791 se odstěhoval do města Cambridge ve státě Massachusetts, kde žil a tvořil až do smrti. Jeho kniha *Americké anály*<sup>17</sup> je vyprávěním o revoluci, založeným na řadě faktů a prodchnutím důvěrou v budoucnost. Na svou dobu byla považována za velmi přesnou, spolehlivou a ve značné míře i objektivní. Důkazem její oblíbenosti je i fakt, že byla již v r. 1813 vydána v Anglii.

Timothy Pitkin (1766—1847) byl americký právník, absolvent univerzity v Yale. Jako mluvčí connecticutských federalistů byl zvolen do Kongresu, kde působil téměř 15 let. Pitkinovo dílo<sup>18</sup> vyniká ve srovnání s dobovou produkcí pečlivým výběrem materiálů, bohatými odkazy na prameny a obsáhlým využitím především statistických údajů. Za zdroj revoluce považuje Pitkin především americký charakter, který na rozdíl od evropského staví na principech rovnosti, svobodného vlastnictví a rovného dělení majetku. Odmítá vidět v revoluci třídní a sociální rozpory a hovoří o „všeobecné účasti na vládě“. „Americký charakter“ považuje za základ lásky ke svobodě která spolu s „božskou prozřetelností“ vedla k revoluci.<sup>19</sup> S tímto pozoruhodným, avšak dobově vysvětlitelným názorem nebyl Pitkin ani zdaleka sám. K podobným závěrům při hledání příčin americké revoluce došla i skupina antifederalistických historiků — M. O. Warrenová, M. I. Weems, W. Gordon i J. D. Burk.<sup>20</sup>

Všichni zmínění mluvčí odpůrců silné centrální státní moci viděli příčiny revoluce tradičně v tvrdé politice metropole, která dovedla kolonisty až k nutnosti vystoupit na obranu svých práv. Život v koloniích je v jejich dílech idealizován a vědeckou úrovní i stylem, který je ze všeho nejspíše rétorický, se práce rovněž příliš neliší od děl Ramsaye a dalších federalistů. Jen demokratičtější názory zastávané antifederalisty v porevolučním období jsou základem pro odlišné hodnocení některých dílčích otázek nebo rozdílné ocenění významných politických představitelů tohoto období.

Mnoho zajímavých momentů skýtá práce Mercy Otis Warrenové (1728—1814), pocházející z revoluční rodiny Otisových a manželky Jamese Warrena. M. O. Warrenová udržovala dlouhou dobu rozsáhlou korespondenci s Johnem i Samuelem Adamsovými, Thomasem Jeffersonem, Johnem Winthropem a Elbriedem Gerrym. Byla autorkou nejen historické práce „Dějiny vzniku, průběhu i konce americké revoluce s roztroušenými biografickými, politickými a moralistními poznámkami“, ale i dvou politických satir a několika dramatických děl. Za významnou etapu revoluce považovala přijetí Pro-

hlášení nezávislosti, jehož rozvinutím je pro ni Bill of Rights, nikoliv Ústava, s níž jako antifederalistka nemohla pochopitelně souhlasit. Prudké výpady proti Hutchinsonovi a kritický přístup k Washingtonovi jí umožňují vyzdvihnout činnost S. Adamse. Revoluční události zahrnuje do širšího kontextu teritoriálního i časového — válka za nezávislost v Americe se odehrává jen jako součást globální přeměny společnosti, jejíž další etapou se stala francouzská revoluce. Důležité je připomenout i skutečnost, že autorka problematiku války za nezávislost staví (byť i jen v obecných rysech) jako součást širšího okruhu problémů americké revoluce (resp. amerických revolucí).<sup>21</sup>

Značně se proslavila kniha M. I. Weemse „Život G. Washingtona“. Jen v průběhu 19. století se dočkala přibližně sedmdesátí vydání! Mason Locke Weems (okolo 1760—1825) byl episkopální duchovní ze státu Maryland a kromě biografie G. Washingtona napsal ještě několik „Life of . . .“, z nichž však žádná nepřekonala úspěch jeho prvotiny.<sup>22</sup> Charakteristickým rysem Weemsovy knihy je snaha podat Washingtona jako republikána-antifederalistu. Kniha jako celek se vyznačuje celou řadou nepřesností, ignorováním základních historických faktů, zkresleným výkladem celých význačných epizod a použitím materiálů anekdotického charakteru. Přesto znamená v americké historiografii významný počín, neboť byla první publikací určenou širším čtenářským vrstvám. Cílem knihy bylo představit Washingtona jako národního hrdinu, bohem seslaného a lidmi uctívaného. Knihy tohoto druhu se staly svým způsobem součástí folkloru a napomáhaly výchově Američanů k nacionalismu, který později sehrál v dějinách USA i celého světa významnou roli.<sup>23</sup>

Současně s tímto revolučním směrem se v americké historiografii formovala i druhá — protikladná vlna. Historikové loyalisté stáli na pozicích amerických thoryů a revoluci a vše s ní související zásadně odmítali. Na základě toho jejich historická koncepce líčila dobu anglického panství jako „zlatý věk“ a autoři nenašli, a v mnohých případech ani nehledali, rozumné příčiny vedoucí k revoluci.

Tento postoj je zejména zřejmý u T. Hutchinsona v jeho třídílné práci o dějinách kolonie Massachusetts.<sup>24</sup> Autor, Thomas Hutchinson (1711—1780), rodák z Bostonu a v letech 1769—73 guvernér kolonie Massachusetts, využil v práci materiály své bývalé úřednické agendy, aby podložil názor, že „nepořádky a zmatky způsobili předáci strany „outs“ (na rozdíl od střízlivě uvažujících ze strany „ins“),<sup>25</sup> kteří vyzdvihnou vnější příjmné a pravděpodobné argumenty, pozdvihli „méně taktickou“ část obyvatelstva proti králi a parlamentu“.<sup>26</sup> Hutchinson z agendy svého úřadu zpracoval ještě další práci, která má spíše charakter sborníku dokumentů a rovněž zajímavý spis „Krátká zpráva o nárocích kolonií“ z roku 1764.<sup>27</sup>

Ve stejném duchu jako dílo Hutchinsonovo se nese i práce P. Olivera, bývalého soudce státu Massachusetts. Peter Oliver (1713—1791) se narodil v Bostonu a absolvoval právnickou fakultu Harvardské univerzity. Pro svůj odpor k revoluci byl, stejně jako Hutchinson, nucen emigrovat do Anglie (v r. 1776). Tam pak pracoval jako archivář a literární tvořil. P. Oliver viděl jedinou příčinu revoluce v činnosti spiklenců: bratří Adamsů, B. Franklina, J. Otise a dalších. Protistátní spiklenecká klika pak v podmínkách panování svobody a všeobecného rozkvětu provedla vzpouř.<sup>28</sup>

Práce dalších loyalistických historiků, odhlédneme-li od různých stylů a pojetí některých dílčích aspektů, jsou si podobny jako vejce vejci. Jejich jednotli-

cím prvkem je tvrzení, že postavení kolonií a jejich obyvatel v rámci imperia nedávalo příčinu k revoluci. Ale protože revoluce si již své místo v dějinách vybojovala, bylo třeba se s její existencí nějak vyrovnat. Proto loyalističtí historikové hledali příčiny povstání v amerických koloniích v nejrůznějších nevědecky volených faktorech, jejichž společným znakem byla nahodilost. Lze tu v krátkosti ukázat jen na některé z nich: intriky náboženských organizací — kongregacionalistů a presbyteriánů spojených s dlužníky anglických kupců;<sup>29</sup> „transplantace“ anglického puritánského republikánského ducha do Ameriky;<sup>30</sup> cílevědomá činnost provincionálních shromáždění podceněná koloniální správou,<sup>31</sup> využití newyorskými republikány zkorumpovanosti britských důstojníků a některých kupců;<sup>32</sup> aktivita kupců-podloudníků a agresivita protianglicky zaměřených novinářů<sup>33</sup> růst vědomí síly u kolonistů a touha po moci politických předáků místních seskupení;<sup>34</sup> odmítnutí Anglie rozšířit platnost své ústavy i na kolonie.<sup>35</sup>

Ve všech těchto pracích jsou lidové masy zobrazovány jako inertní dav podpichovaný „paliči a uzurpátory“ k „anarchii a tyranii pod falešným heslem svobody“.<sup>36</sup> Všichni loyalističtí historikové válku za nezávislost jednohlasně odsuzují a zcela odmítají i její nejen revoluční, ale i historický význam.

Při vši rozdílnosti v ocenění války za nezávislost mají všechny práce z konce 18. století a z počátku století následujícího jedno společné: absenci přísně vědeckého přístupu. Běžným zjevem je ignorování pramenů, neumělé zacházení s nimi a jejich překrucování (ať již úmyslné nebo neúmyslné). Solidní analýza bývá většinou nahrazována subjektivními dojmy a spekulacemi, argumentace je povětšinou naivní a nevědecká. Je zjevné, že absence celkové metodologické koncepce byla nahrazována podle rčení „přání otcem myšlenky“ subjektivní historickou teorií, v jejímž základu pravidelně stál zaujímaný politický názor. To vše se netýká pouze historiků loyalistů, ale i stoupenců revoluce, a to bez ohledu na to, zda byli stoupenci či odpůrci silně ústřední moci.<sup>37</sup>

Nová etapa americké historiografie. odvíjející se v 1. polovině 19. století je spojena s velkými změnami ekonomickými i politickými. V tomto období se v USA upevňuje kapitalismus a rovněž se fixuje otrokářský plantážnický systém na jihu západě. Buržoazní plantážnická vládnoucí vrstva pak pokračuje v teritoriální expanzi. Na druhé straně se prohlubují rozpory mezi průmyslovou buržoazií a plantážníky, svobodnými farmáři a otrokáři, mezi černými otroky a jejich pány, Indiány a kolonisty, kteří je násilím shánějí s půdy. Hlavní konflikt se však rýsuje mezi kapitalistickým severem a otrokářským jihem. Narůstání tohoto konfliktu je ústředním motivem amerických dějin až do občanské války, motivem, který pochopitelně zasáhl i historiografii.<sup>38</sup>

Důležitým momentem, který znamenal přínos pro rozvoj americké historiografie, byl vzrůst edicí některých pramenů. Především sama federální vláda uskutečnila vydání řady závažných publikací. Především šlo o „Debaty a protokoly kongresu“ za období mezi léty 1789 až 1824.<sup>39</sup> Spolu s doplňujícími dokumenty obsahovalo toto vydání obrovské množství materiálu jak pro zkoumání vnitřní, tak i zahraniční politiky USA. Později se objevila 38dílná publikace amerických státních dokumentů,<sup>40</sup> která obsáhla léta 1787—1828, a která je bohatě využívána dodnes. Kromě edicí s celostátní působností vydávaly i jednotlivé historické společnosti (např. v Massachusetts, New Hampshire, aj.) prameny k vlastním dějinám koloniálního období i četné materiály z pozůstalosti významných osobností.

V této etapě jsou publikovány i obsáhlé sborníky dokumentů zaměřené přímo k otázce války za nezávislost. K prvním z nich patřila kniha H. Nílese „Prameny a akta revoluce v Americe“ vydaná v roce 1822.<sup>41</sup> Objevila se i řada dalších sborníků projevů, statí a korespondence významných postav americké revoluce. Tyto publikace nebyly z dnešního hlediska příliš dokonalé, neboť nebyly ještě zpracovány elementární metody vydávání pramenů, ale na svou dobu byly přínosné.

Jednou z takových edicí pramenů byla Sparksova „Diplomatická korespondence americké revoluce.“<sup>42</sup> Jared Sparks (1789—1866) byl profesionální historik, který v roce 1815 absolvoval Harvardskou univerzitu. Vrátil se na ni pak v r. 1839 jako profesor historie a v letech 1849—53 ji vedl jako rektor. Ani to však není zárukou spolehlivosti jeho děl. Obdiv k postavě G. Washingtona jej vedl k tomu, že z edice úmyslně vypouštěl některé závažné dokumenty nebo jejich části, upravoval strukturu listů a vylepšoval autorův sloh i styl. Kromě této základní práce byl Sparks autorem celé řady výborů z korespondence významných postav americké revoluce a mnoha dalších děl.<sup>43</sup>

Hlavní rysy tehdejší koncepce americké revoluce v sobě zahrnuje dílo G. Bancrofta, jenž je považován za zakladatele tzv. „rané“ historické školy, která v sobě nesla všechny rysy romantismu. Teoreticky vycházel z idealistického schématu a byl silně ovlivněn hegelovskou filozofií dějin. Zřejmý je u něj i vliv Rankeův a jeho školy. Základní práce Bancroftova — Dějiny spojených států amerických — vyzdvihla svého autora na místo „otce americké historiografie“.<sup>44</sup> Už z tohoto důvodu si zaslouží zvláštní pozornost a není možno se jím zabývat v článku omezeného rozsahu.

My jsme prozatím věnovali pozornost počátkům americké historiografie, období, kdy vědecká erudice a přesnost byly nahrazovány nadšením a zápalem. Přesto je při podrobném a pečlivém studiu možno nalézt i u autorů tohoto období řadu podnětných nápadů a myšlenek.

## Poznámky

<sup>1</sup> Viz Helena Polreichová, *Současná sovětská amerikanistika*, ČsČH XXVIII/1980, 417. Srov. též, recenze na knihu N. N. Bolchvitinov, *SŠA: Problemy istorii i sovremennaja istoriografija*, Moskva 1980 v ČsČH XXXI/1983, 98nn.

<sup>2</sup> A. V. Jefimov, *Očerki istorii SŠA. Ot otkrytija Ameriki do okončanja graždanskoj vojny*, 2. vyd., Moskva 1958, 438 s.; též, *SŠA. Puti razvitija kapitalizma (doimperialističeskaja epocha)*, Moskva 1969, 695 s.

<sup>3</sup> N. N. Bolchovitinov, *cit. dílo*; též, *Rossija i vojna SŠA za nezavisimost', 1775-1783*, Moskva 1976; též, *Stanovlenije ruskko-amerikanskich otnošenij 1775-1815 gg.*, Moskva 1966; A. A. Fursenko, *Amerikanskaja buržuaznaja revoljucija XVIII v.*, Moskva 1960; též, *Amerikanskaja revoljucija i obrazovanije SŠA*, Leningrad 1978; A. M. Karimskij, *Revoljucija 1776g. i stanovlenije amerikanskoj filosofii*, Moskva 1976; G. N. Sevostjanov, *Někotoryje problemy istorii amerikanskoj revoljucii*, Novaja i novějšaja istorija, 1976/6, 32nn.; též (red.), *Vojna za nezavisimost' i obrazovanija SŠA*, Moskva 1976.

<sup>4</sup> I. A. Běljavskaja, *B. Franklin — dějatel' nacionalno-osvoboditel'noho dviženija amerikanskogo naroda*, Voprosy istorii, 1956/10, 32nn.; též, *Džejmz Otis i jeho rol' v podgotovke vojny za nezavisimost'*, Amerikanskij ježegodnik, 1975, 171 nn.; I. P. Dementjev, *Amerikanskaja istorio-*

grafija graždanskoj vojny v SŠA (1861-1865), Moskva 1963; týž, *Obzor razvitiija istoričeskoj nauki v SŠA (1776-1918)*, in: *Očerki novoj i novějšej istorii SŠA*, Moskva 1960, I/560nn.; týž, *Razvitiije istoriografii SŠA ot vojny za nězavisimost' do graždanskoj vojny*, in: *Istoriografija novogo vremeni stran Jevropy i Ameriki*, Moskva 1967, 180nn.; N. M. Goľdberg, *Svobodomyслиje i ateizm v SŠA (XVIII—XIXvv)*, Moskva—Leningrad 1965; P. B. Umanskij, *Problemy pervoj amerikanskoj revoljucii*, in: *Osnovnyje problemy istorii SŠA v amerikanskoj istoriografii*, Moskva 1971, 61nn.; týž, *Problemy pervoj amerikanskoj revoljucii v buržuaznoj istoriografii SŠA*, in: *Istorija i istoriki 1972*, Moskva 1973, 156nn.; týž, *Usilenije reakcionnych tendencij v sovremennoj buržuaznoj istoriografii SŠA i problemy Pervoj amerikanskoj revoljucii*, in: *Kritika buržuaznyh koncepcij vseobščej istorii I*, Kazaň 1972, 49nn.; týž, *Vojna za nězavisimost' v amerikanskoj buržuaznoj istoriografii (XIX věk)*, in: *Kritika burž. koncepcij . . . II*, Kazaň 1973, 48nn.; A. I. Utkin, *Amerikanskaja istoriografija kolonialnogo perioda*, in: *Osnovnyje problemy . . .*, Moskva 1971, 21nn.

<sup>5</sup> Srov. jejich dílo: *The writings of B. Franklin Collected and Edited with a Life and Introduction by A. H. Smith*, I—X, New York 1907; B. Franklin, *Izbrannyye proizveděnija*, Moskva 1956, 631 s.; *The Writings of Jefferson*, P. L. Ford (ed.), v. I—X, New York 1892—1899; *The Writings of Th. Jefferson*, v. 1—20, Washington 1903—04; *The Complete Writings of Th. Paine*, Ph. S. Foner (ed.) v. I—II, New York 1945; T. Pejn, *Izbrannyye sočiněnija*, Moskva 1959. Srov. i N. M. Goľdberg, *Istorija SŠA v proizveděnijach T. Pejna i B. Franklina*, in: *Osnovnyje problemy . . .*, Moskva 1971, 111nn.; *Amerikanskije prosvětitiľi. Izbrannyye proizveděnija v dvuch tomach*, Moskva 1968—69; L. N. Gončarov, *Obščestvenno-političeskije ideji T. Pejna*, Frunze 1959; M. I. Radovskij, *Veniamin Franklin. 1706—1790*, Moskva—Leningrad 1965.

<sup>6</sup> Viz P. B. Umanskij, *Vojna za nezavisimost' . . .*, Kazaň 1973, 49.

<sup>7</sup> V této řadě tzv. „Collections“ bylo do 50. let vydáno na 70 svazků, kromě toho existuje ještě řada „Proceedings“ s více než 50 díly.

<sup>8</sup> Termíny, které v době války za nezávislost označovaly protivníky a stoupence povstání kolonií proti Anglii; Zastánci a protivníci konstituování silné ústřední vlády v USA, rekrutující se z řad velkoburžoazie a plantážníků (federalisté) a drobných podnikatelů a farmářů (antifederalisté).

<sup>9</sup> David Ramsay, *The History of the Revolution of South Carolina*, v. I—II, Trenton 1785; týž, *The History of the American Revolution*, v. I—II, Philadelphia 1789; týž, *The History of the United States*, v. I—III, Philadelphia 1816—17; týž, *Universal History Americanized, or an Historical View of the World, from the Earliest Record to the 19th Century*, v. I—XII, 1816—17.

<sup>10</sup> Srov. O. G. Libby, *Ramsay as a Plagiarist*, American Historical Review, VII/1901—02, 697nn.

<sup>11</sup> D. Ramsay, *The History of the American Revolution . . .*, v. I, 8—9.

<sup>12</sup> *Tamtěž*, 47.

<sup>13</sup> D. Ramsay, *The History of the United States . . .*, v. I, 394.

<sup>14</sup> Týž, *The History of the American Revolution . . .*, v. I, 314, 316.

<sup>15</sup> *Tamtěž*, 352.

<sup>16</sup> *Tamtěž*, 323.

<sup>17</sup> Abiel Holmes, *Annals of America*, v. I—II, Cambridge 1805. Kniha byla později vydávána i pod názvem *American Annals*.

<sup>18</sup> Timothy Pitkin, *A Statistical View of the Commerce of the United States of America*, v. I—II, Hartford 1816; týž, *A Political and Civil History of the United States of America from the Year 1763 to the Close of Washington's Administration*, v. I—II, New Haven 1828.

<sup>19</sup> Srov. P. B. Umanskij, *Problemy pervoj amerikanskoj revoljucii*, in: *Osnovnyje problemy . . .*, 65.

<sup>20</sup> M. O. Warren, *History of the Rise, Progress and Termination of the American Revolution, Interspersed with Biographical, Political and Moral Observations*, v. I—III, Boston 1805; M. L. Weems, *Life and Memorable Actions of George Washington*, Philadelphia 1800; W. Gordon, *History of the Rise, Progress and Establishment of the Independence of the United States of America*, v. I—IV, London 1788; J. D. Burke, *History of Virginia from Its first Settlement to the Present day*, v. I—III, Petersburg 1804—16.

<sup>21</sup> Srov. P. B. Umanskij, *Vojna za nězavisimost' . . .*, 61. Podobný názor zastávali např. i: H. Niles, *Principles and Acts of the Revolution in America*, Baltimore 1822, 402; *The Works of J. Adams*, ed. Ch. F. Adams, v. I—X, 1850—56, X/282—283.

<sup>22</sup> M. L. Weems, *Life of General Francis Marion*, Phil. 1805, týž, *Life of Benjamin Franklin with Essays*, Phil. 1817; týž, *Life of William Penn*, Phil. 1819; aj.

<sup>23</sup> Srov. P. B. Umanskij, *Vojna za nězavisimost' . . .*, 62.

<sup>24</sup> T. Hutchinson, *The History of the Colony and Province of Massachusetts Bay from the First Settlement Thereof in 1628, until the Year 1750*, v. I—II, Boston 1760—67, 3. díl, kterým Hutchin-

son svoji práci rozšířil až do r. 1774, vyšel až po smrti autora v r. 1828. Nové vydání všech tří dílů je z r. 1936.

<sup>25</sup> Rozdělení na strany „outs“ a „ins“ se kryje s dělením na patrioty a loyalisty.

<sup>26</sup> Viz T. Hutchinson, *cit. dílo*, 184, 252—253.

<sup>27</sup> Srov. T. Hutchinson, *Collection of Original Papers Relative to the History of the Colony of Massachusetts Bay*, London 1869; týž, *Brief State of the Claims of the Colonies*, Boston 1764.

<sup>28</sup> Oliverova práce vyšla až v současnosti. Viz *P. Oliver's Origin and Progress of the American Rebellion; a Tory View*, D. Adair, J. A. Schutz (ed.), San Marino 1961.

<sup>29</sup> J. Galloway, *Historical and Political Reflections on the Rise and Progress of the American Rebellion*, London 1780.

<sup>30</sup> J. Boucher, *A View of the Causes and Consequences of the American Revolution*, London 1797.

<sup>31</sup> G. Chalmers, *Introduction to History of the Revolt of the American Colonies*, London 1782.

<sup>32</sup> T. Jones, *History of the New York during the Revolutionary War*, W. E. Lancey (ed.), v. I—II, New York 1879.

<sup>33</sup> Ch. Stedman, *History of the Origin, Progress and Termination of the American War*, v. I—II, Dublin 1794.

<sup>34</sup> A. Hewatt, *An Historical Account of the Rise and Progress of the Colonies of the South Carolina and Georgia*, v. I—II, London 1797.

<sup>35</sup> S. A. Peters, *A General History of Connecticut*, London 1781.

<sup>36</sup> R. Proud, *The History of Pennsylvania from the Original Settlement in 1681, till after the Year 1742*, v. I—II, Phil. 1797—98, I/6

<sup>37</sup> Srov. I. P. Dement'jev, *Obzor razvitija istoričeskoj nauki v SŠA, (1776—1918)*... 564—565.

<sup>38</sup> N. N. Jakovlev, *SŠA v p'ervoje d'sjateljetejje posle vojny za n'ezavisimost'*, in: *Očerki novoj i no-věšej istorii SŠA*, Moskva 1960, I/131.

<sup>39</sup> *The Debates and Proceedings in Congress of the United States ... (March 3 1789 — May 27 1824)*, v. I—XLII, Washington 1834—56. V literatuře známější jako *Annals of Congress of the United States*.

<sup>40</sup> *American State Papers, Documents, Legislative and Executive of Congress of the United States*, v. I—XXXVIII, Washington 1832—1861.

<sup>41</sup> Viz H. Niles, *cit. dílo*. Hezekiah Niles (1777—1839) byl americký novinář, redaktor a majitel listu Niles' Register (od r. 1811).

<sup>42</sup> *The Diplomatic Correspondence of the American Revolution*, v. I—XII, Boston 1829—30, ed. by J. Sparks.

<sup>43</sup> J. Sparks, *Writings of Georges Washington with a Life of the Author, Notes and Illustrations*, Washington 1834—37; týž, *The Works of Benjamin Franklin*, W. 1836—40; týž, *The Library of American Biography*, W. 1834—38, 2. série W. 1844—48; týž, *Correspondence of the American Revolution*, W. 1854; týž, *Remarks on American History*, W. 1837.

<sup>44</sup> G. Bancroft, *The History of the United States*, v. I—X., Boston 1834—1874. Pozoruhodné na této práci je, že za období než se dočkala všech deseti dílů I. díl vyšel 26krát.

## АМЕРИКАНСКАЯ РЕВОЛЮЦИЯ В ТРУДАХ СТАРЕЙШЕЙ ГЕНЕРАЦИИ АМЕРИКАНСКИХ ИСТОРИКОВ

Американистика является довольно новой общественно-научной дисциплиной. В 50-ых годах рядом с традиционным центром, находящимся в Вашингтоне, появился новый центр в Москве. Но произведения советских американистов у нас почти неизвестны. Целью представленной статьи нетолько показать начало американской историографии, но познакомить читателя тоже с итогами советских исследований.

Революционная война 1775—1783 гг. северо-американских колоний против Англии — «вечная тема» в американской историографии. У истоков этой темы стояли непосредственные участники войны — американские просвещенники. Их произведения вместе с первыми произведениями историков-специалистов показались уже в 80-ых годах 18. в. В конце



18. начале 19. веков количество работ по этой теме быстро возросло. Влияние на интерпретацию важнейших событий революции имели занимаемые авторами работ политические позиции. С одной стороны мы говорим о «лоялистах» и с другой о «патриотах». К первым принадлежали противники восстания (Хачинсон, Оливер и др.). Их работы схожи в основном: положение колоний и их населения в составе империи не давало оснований для восстания. Но так как движение за независимость уже имело место в истории, надо было объяснение искать в различных, произвольно видвигаемых, случайных факторах.

Вторая группа неодинакова, она представлена сторонниками (федералисты) и противниками (антифедералисты) установления сильной центральной власти в США. Первые (Холмс, Рамсай, Питкин и др.) и другие (Уимс, Уоррен и др.) отличаются друг от друга только отношением к проблематике центральной власти и совместно с тем и к Билле о правах и Конституции. Научный уровень исторических исследований представителей обоих направлений был одинаков — игнорирование исторической правды, пренебрежение к фактам, насыщение текста материалами анекдотического характера — все это типично для этих работ, только с той оговоркой, что антифедералисты занимали более демократические позиции.

